

تجارب زیسته دانشجویان دانشگاه فرهنگیان از کاربرد تلفن همراه^۱

محمود محمدی^۲

چکیده

از عصری که در آن قرار داریم با عنوان عصر اطلاعات و ارتباطات نام می‌برند. امروزه مهمترین ابزار دسترسی به اطلاعات و ارتباطات تلفن همراه است. جوانان و به خصوص دانشجویان یکی از گروه‌های اصلی استفاده کننده از تلفن‌های همراه هستند. بررسی تجارب زیسته این گروه از افراد جامعه می‌تواند بازنمای دقیقی از نحوه مصرف این وسیله اثر گذار را در اختیار برنامه‌ریزان فرهنگی و تربیتی قرار دهد. دانشجویان دانشگاه فرهنگیان نیز یکی از گروه‌هایی هستند که استفاده از تلفن همراه در میان آنها متداول و رایج است. این مقاله تلاش کرده است به تجربیات زیسته دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در استفاده از تلفن همراه بپردازد. روش پژوهش در این مقاله از نوع روش‌های کیفی است. جامعه آماری پژوهش، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان البرز هستند و نمونه‌های تحقیق بر اساس معیار اشباع نظری ۴۰ دانشجوی دختر و پسر رشته‌های تاریخ و علوم اجتماعی این دانشگاه تعیین شدند. روش جمع‌آوری روایت‌ها، روش مصاحبه‌روایی و روش تحلیل روایت‌ها، روایت پژوهی بوده است. پس از جمع‌آوری تجربیات زیسته دانشجویان از استفاده از تلفن همراه، به کدگذاری، مقوله‌بندی و مضمون‌سازی پرداخته شد. از بررسی روایت‌ها، ۱۰ مقوله و ۵ مضمون اصلی استخراج شد و تلاش شده است روایت‌های دانشجویان بر اساس پنج مضمون اصلی استخراج شده تحلیل شود. پنج مضمون اصلی استخراج شده از روایت‌ها: مفید و کارآمد، مضر و مخرب، همراه سرگرم کننده، احساس دوگانه، تکنولوژی ضروری ارتباطی، بازنمای تجربیات زیسته دانشجویان دانشگاه فرهنگیان البرز در استفاده از تلفن همراه هستند.

واژه‌های کلیدی: تجربه زیسته، دانشجویان، تلفن همراه، دانشگاه فرهنگیان.

۱. مقدمه

برخی از متفکران اجتماعی و ارتباطی از دوره معاصر به عنوان عصر ارتباطات و دهکده جهانی (مک لوهان، ۱۹۶۰) عصر اطلاعات (تافلر، ۱۹۹۵) و جامعه شبکه‌ای (کاستلز، ۱۹۹۷) سخن به میان می‌آورند. در دوران معاصر، رسانه‌ها جمعی نقش غیر قابل انکاری را در تولید و عرضه اطلاعات بازی می‌کنند. امروزه نفوذ و گسترش وسایل ارتباط جمعی و دسترسی به اطلاعات در زندگی روزمره سراسر مردم جهان باعث شده که عده‌ای از متفکران اجتماعی از انفجار اطلاعات یا انقلاب اطلاعاتی (تافلر، ۱۹۹۵) سخن بگویند. انفجار اطلاعات، دسترسی به اینترنت و استفاده از فضای مجازی باعث شده برخی از متفکران اجتماعی از جهانی به عنوان جهان مجازی یاد کنند «در عصر اطلاعات و ارتباطات از دو جهان می‌توان سخن گفت جهان واقعی که در آن زندگی می‌کنیم و فعالیت‌های اجتماعی عینی در آن جریان دارد و جهان دوم جهانی است که انسان با سرزمین بی‌حد و مرز و چند فرهنگی روبروست که به آن جهان مجازی گفته می‌شود» (عاملی، ۱۳۸۲: ۱۴۵).

ابزارها و وسایل ارتباطی و اطلاعاتی در دنیای مجازی با تولید و عرضه الگوها، نقش‌ها، دیدگاه‌ها و سبک‌های تربیتی شیوه‌های خاصی از زیستن را در دنیای مجازی منتشر می‌سازند. این وسایل ارتباطی و اطلاعاتی توانسته‌اند مرزهای جغرافیایی را در هم نوردند و جوامع، فرهنگ‌ها و رخداد‌های مختلف را به یکدیگر نزدیک سازند. وسایل ارتباطی باعث کوچک‌سازی جهان هم از بعد زمان و هم از بعد مکان شده‌اند بطوری که برخی از صاحب‌نظران از انقباض مکانی و زمانی جوامع سخن می‌گویند (گیدنز، ۱۳۷۷). از این رو به نظر ژان بودریار^۱ جامعه شناس پست مدرن فرانسوی واقعیت اجتماعی در دنیای مجازی توسط رسانه‌های جمعی تولید شده و در سطح جهانی عرضه می‌شود (بودریار، ۱۳۹۸). امروزه مؤسسات سخن‌پراکنی و صاحبان رسانه‌های جمعی نقش مهمی را در تولید و معنا دار ساختن آنچه در جهان می‌گذرد دارند. در دنیای معاصر باید این سخن کارل مارکس که «باورهای حاکم حاصل باورهای طبقه حاکم است» را این چنین بیان داشت که باورهای حاکم تا حدود زیادی به صورت انبوه از سوی صاحبان رسانه‌ها ساخته و پرداخته شده و توزیع می‌شوند. بر این اساس یکی از عوامل اصلی تاثیر گذار بر جوامع امروزی رسانه‌های خرد و کلان جمعی هستند. در این میان نقش تلفن‌های همراه در ارتباطات اجتماعی و تبادل اطلاعات روز به روز افزایش می‌یابد. تلفن‌های همراه نقش بسزایی را در تولید اطلاعات و توزیع آن در جوامع امروزی بازی می‌کنند.

در جامعه ایرانی نیز طی سه دهه اخیر تلفن همراه به منزله یک رسانه ارتباطی رشد برق‌آسایی داشته و خیلی سریع وارد زندگی روزمره مردم شده است. امروزه کمتر کسی است که فاقد تلفن همراه باشد. این وسیله ارتباطی به یکی از وسایل ضروری و حیاتی افراد تبدیل شده است. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ بیش از ۷ میلیون نوجوان و جوان ایرانی در بین سالهای ۱۰ تا ۳۰ سال از طریق وسایل ارتباطی همچون تلفن همراه حداقل برای یکبار در یکسال گذشته به فضای مجازی وارد شده‌اند که به احتمال قریب به یقین تا به امروز این میزان افزایش زیادی یافته است. در این میان بیشترین متقاضیان استفاده از رسانه‌های جمعی همچون تلفن همراه را نوجوانان و جوانان تشکیل می‌دهند و این گروه از جامعه بیش از هر گروه دیگری تحت تاثیر محتواهایی هستند که در دنیای مجازی تولید و عرضه می‌شود. نبود تفریحات سالم و امکان گذراندن اوقات فراغت در محیط‌های فرهنگی و ورزشی باعث شده هر روزه به حضور جامعه جوان در فضای مجازی افزوده شود. به صورتی که برخی از آسیب‌شناسان اجتماعی از اعتیاد به اینترنت

1 -Jean Baudrillard

و بازی های رایانه‌ای، دوگانگی و تعارض ارزشی، بیگانگی اجتماعی، سوءاستفاده‌ها و کلاهبرداری های مجازی و فساد اخلاقی و فرهنگی سخن می‌گویند (فاضلی، ۱۳۹۳: ۵۵۸).

یکی از مهمترین گروه‌هایی که از طریق تلفن همراه به اینترنت و فضای مجازی دسترسی دارد، قشر دانشجویان دانشگاه‌ها هستند. این گروه از جوانان برای برقراری ارتباطات، انتقال اطلاعات، سرگرمی، عضویت در شبکه‌های اجتماعی، اطلاع از وقایع و حتی آموزش‌های مجازی همواره از تلفن همراه استفاده می‌کنند و به عبارت دیگر تلفن همراه به یکی از ملزومات اساسی و حیاتی دانشجویان تبدیل شده است. دانشجویان دانشگاه فرهنگیان نیز همچون سایر دانشجویان از تلفن همراه استفاده می‌کنند. کمتر دانشجویی در دانشگاه فرهنگیان فاقد تلفن همراه است و تقریباً همه دانشجویان از این وسیله ارتباطی و اطلاعاتی بهره می‌برند. کاربرد تلفن همراه از سوی جامعه دانشجویان معلمان از این جهت اهمیت دارد که این قشر از دانشجویان همواره مورد توجه و تاکید نهادهای تربیتی و فرهنگی قرار دارند. از این رو حساسیت‌های خاص فرهنگی و سیاسی، اجتماعی در تربیت و آموزش این گروه از دانشجویان وجود دارد.

معلمان یکی از ارکان اساسی در نظام تعلیم و تربیت هر جامعه‌ای به شمار می‌آیند. بدون توجه به نقش معلم هرگونه سیاستگذاری در حوزه آموزش و پرورش با شکست مواجه خواهد شد. همه گفتمان‌های تعلیم و تربیت نیز بر نقش معلمان در فرایند یادگیری-یاددهی توجه دارند. معلمان و نقش آنها در تربیت کودکان و نوجوانان یکی از موضوعات اساسی علوم تربیتی و متخصصان تربیتی است. بنابراین تربیت معلم همواره یکی از موضوعات مهم و اساسی برای سیاستگذاران تربیتی به شمار می‌آید. امروزه در جامعه ما دانشگاه فرهنگیان بعنوان متولی اصلی تربیت معلم در سند تحول بنیادین به شمار آمده است (شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰). بنابراین شیوه زیست روزمره و عوامل و نهادهای تاثیر گذار بر دانشجویانی که در دانشگاه فرهنگیان تحصیل می‌کنند مورد توجه سیاستگذاران و نهادهای فرهنگی تربیتی قرار دارد. هرگونه سیاستگذاری و برنامه ریزی آموزشی بدون اطلاع و شناخت از جامعه هدف ممکن است به بیراهه کشیده شود و تاثیرات تربیتی و آموزشی چندانی نداشته باشد. مدیران فرهنگی و آموزشی دانشگاه فرهنگیان و مدیران گروه‌های آموزشی و اساتید این دانشگاه بدون آشنایی و اطلاع از آنچه در زندگی دانشجویان معلمان می‌گذرد نمی‌توانند برنامه ریزی و طراحی آموزشی مناسبی برای دانشجویان معلمان داشته باشند. استفاده از تلفن همراه توسط دانشجویان دانشگاه فرهنگیان تاثیرات تربیتی و آموزشی مهمی بر آنان دارد. دسترسی به اینترنت و حضور در شبکه های اجتماعی و فضای مجازی بر نگرشها، گرایشها و اعمال و رفتار دانشجویان معلمان دانشگاه فرهنگیان تاثیرات غیر قابل انکاری دارد. بدین ترتیب تجربیات زیسته دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در استفاده از تلفن همراه می‌تواند اطلاعات ارزشمندی از تجربیات دانشجویان تربیت معلم در استفاده از تلفن همراه را در اختیار سیاستگذاران و برنامه ریزان و فعالان حوزه تعلیم و تربیت قرار دهد. بنابراین این مقاله با هدف مطالعه و بررسی تجربیات زیسته دانشجویان معلمان دانشگاه فرهنگیان در استفاده از تلفن همراه است. بر این اساس سوال اصلی این مقاله را می‌توان اینگونه طراحی کرد که تجربیات زیسته دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در استفاده از تلفن همراه چگونه است؟

۱-۱. پیشینه تحقیق

پژوهش‌هایی بسیاری در خصوص کاربرد تلفن همراه و تاثیرات اجتماعی آن انجام شده است. در این بخش به برخی از این پژوهش‌ها پرداخته می‌شود و تفاوت این پژوهش‌ها با مقاله حاضر توضیح داده می‌شود.

جوادی یگانه، کوثری و خیرخواه (۱۳۹۱) در مقاله ای با عنوان تلفن همراه و کارکردهای آن برای کابران ایرانی به یافته‌های زیر رسیده‌اند: تلفن همراه علاوه بر کاربردهایی نظیر تسهیل ارتباطات میان فردی، به واسطه سیار بودن و همراهی همه زمانی و همه مکانی با پاسخگویان کارکردهایی چون تامین امنیت، مد، خود ابرازی، هویت، هماهنگی، و سرگرمی را نیز به همراه داشته است.

محمد اسماعیل و جولاهی ساروی (۱۳۹۳) در مقاله ای با عنوان کاربرد تلفن همراه در خدمات اطلاع رسانی به دانشجویان پزشکی به این نتیجه رسیده اند که ۴۲ درصد دانشجویان هر روز به اینترنت مراجعه و اکثر آنها از وای فای برای اتصال به اینترنت استفاده می‌کنند. میزان گرایش دانشجویان به استفاده از خدمات تلفن همراه در حد متوسط قرار داشت. نیاز به آموزش استفاده از خدمات تلفن همراه در حد متوسط رو به بالا بود. بیشترین استفاده برای فرستادن پیام، ایمیل و تمایل دانشجویان بیشتر به تمدید کتابهای امانت برده شده و جستجو در منابع کتابخانه از طریق تلفن همراه بود.

کمری (۱۳۹۸) در مقاله ای تحت عنوان تاثیر تلفن همراه بر بحران هویت جوانان به این نتیجه رسیده است که با توجه به بنیان های ارزشی تلفن همراه می‌توان گفت این وسیله ارتباطی دارای جنبه های تخریبی و یا سازندگی گوناگونی در جامعه است که مثبت و منفی بودن آن به نوعی به تاثیر متقابل میزان غلبه و ورود اطلاعات از طریق این ابزار ارتباط پیدا میکند. بنابراین افزایش کمی این وسیله ارتباطی بدون توجه به پیش زمینه های فرهنگی جامعه می‌تواند سرچشمه بسیاری از آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی به حساب آید که به طور مستقیم و غیر مستقیم زندگی شخصی و اجتماعی تمامی افراد را مورد تهدید قرار می دهد

شهبازی، باقیانی مقدم، محمد لو، مطلق و مسعودی (۱۳۹۲) در مقاله ای با عنوان ارزیابی تاثیر تلفن همراه بر عملکرد اجتماعی - آموزشی دانشجویان در شهر یزد پرداخته اند. آنها در این مقاله نتیجه گرفته اند که هر چند تلفن همراه ممکن است تاثیر منفی در زندگی جوانان و نوجوانان و به ویژه دانشجویان داشته باشد ولی فواید و رفع نیازهای آنها مثل نرم افزارهای درسی و آموزشی ارتباط با خانواده ها و... می‌تواند در خشنودی و گرایش روز افزون به این رسانه موثر باشد.

محمدی سیف و عارف (۱۳۹۴) در مقاله ای تحت عنوان: تلفن همراه؛ تهدیدها و تبعات زیستی آن در میان جوانان، به این نتایج رسیدند که استفاده مفرط از تلفن همراه با تهدیدات جدی برای کاربران وابسته به تلفن همراه در پی داشته است و علاوه بر عوارض جسمانی، آسیبهای اجتماعی فراوانی بر جای می‌گذارد که باعث کاهش معاشرت و در نتیجه از دست دادن دوستان؛ غفلت از خانواده و انزوای عاطفی در میان جوانان می شود.

اغلب تحقیقاتی که به بررسی کاربرد تلفن همراه و تاثیرات اجتماعی آن پرداخته اند از یک رویکرد آماری و کمی در مطالعات خود بهره برده اند. پژوهش‌های آماری و کمی یافته‌هایی وسیع، گسترده و تعمیم پذیر در اختیار محققان علوم اجتماعی قرار می دهد. اما مهمترین نقدی که به رویکردهای کمی و آماری وارد است، ناکارآمدی و ناتوانی این پژوهش‌ها در توصیف عمیق و دقیق از تجربیاتی است پاسخگویان از زندگی اجتماعی و فردی دارند. پژوهش حاضر تلاش کرده است با مطالعه و بررسی تجربیات زیسته دانشجویان دانشگاه فرهنگیان به توصیفی عمیق از تجربیات روزمره‌ای که دانشجویان از کاربرد تلفن همراه دارند بپردازد. این پژوهش برخی از یافته ها و نتایج تحقیقات پیشین را تایید و برخی از آنها را رد یا تکمیل می‌نماید.

۲-۱. روش پژوهش

شناخت و اطلاع از جامعه مخاطب بدون آشنایی از شیوه زیست، تجربیات، احساسات و نگرش های آنان ممکن نیست. رویکرد کمی و آماری ممکن است شناخت و اطلاعات وسیع و گسترده‌ای از جامعه هدف در اختیار ما قرار دهند؛ اما نمی‌توانند اطلاعات دقیق و عمیقی از آنان در اختیار پژوهشگران و برنامه ریزان فرهنگی و تربیتی قرار دهد. برای حل این مساله استفاده از روش‌های کیفی می‌تواند شناخت عمیق و دقیقی از جامعه مخاطب و موضوع تحقیق در اختیار ما قرار دهد. محقق کیفی به دنبال پیش بینی حوادث آینده نیست بلکه چگونگی فهم جهان از سوی سوژه‌ها برای او ارزشمند است (عطاران، ۱۳۹۵: ۳۱). یکی از روش‌های کسب اطلاع از جامعه مخاطب بررسی تجربه های زیسته آنان است. بیان تجربیات زیسته و روایت‌هایی که مخاطبین از شیوه زندگی و زیست خود بیان می‌کنند می‌تواند اطلاعات ارزشمندی برای سیاستگذاران تربیتی و آموزشی قرار دهد. بر این اساس این مقاله تلاش می‌کند به بازنمایی^۱ برخی از تجربیات زیسته دانشجویان دانشگاه فرهنگیان البرز در استفاده از تلفن همراه بپردازد.

روش تحقیق در این پژوهش از نوع روش‌های تحقیق کیفی^۲ است و در سطح توصیف و تحلیل به تجربیات زیسته^۳ دانشجویان دانشگاه فرهنگیان البرز می‌پردازد. روش جمع‌آوری اطلاعات روش مصاحبه روایی^۴ است و روش تحلیل، روش تحلیل روایت^۵ است. پژوهش روایتی یک طرح پژوهش کیفی است و هدف پژوهشگر توصیف زندگی افراد است. به این وسیله می‌توان پژوهش روایی یک فرد یا افراد را به صورت حکایت گونه گردآوری و به شیوه روایتی، گزارش پژوهش را تدوین نمود (بازرگان، ۱۳۹۵؛ خنیفر، ۱۳۹۷). در این شیوه پژوهش، پژوهشگر از طریق مصاحبه با افراد و مراجعه به متن مصاحبه‌ها و گزارش‌های مربوطه داده‌های لازم را درباره مراحل زندگی افراد و تجربه‌های آنان به دست آورده و همچنین نقطه عطف این تجربه‌ها را بازنمایی کرده و از آنها معنی بیرون کشیده می‌شود. بنابراین این روش تحقیق وقتی به کار می‌رود که پژوهشگر بخواهد تجربه‌های کسب شده یک فرد یا افرادی را در یک حیطه معین بازنمایی کند و از آنها به معنی سازی بپردازد (بازرگان، ۱۳۹۵: ۶۸).

پس از جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبه روایی بایستی این روایت‌ها مورد تحلیل و تفسیر قرار گیرند. در تحلیل روایت‌ها هدف بیرون کشیدن مضامین اصلی هر روایت است. پژوهشگر در تحلیل روایت تلاش می‌کند تا به مغز روایت‌ها نفوذ کند و با شکست پوسته و لایه‌های محافظ و متعدد روایت‌ها به کنه و مرکز روایت‌ها یا جوهره آنها دست بیابد و با مطالعه روایت‌های مختلف یک فرد یا گروه و تمرکز بر روی آن به ارائه گزارشی روایتی دست بزند (خنیفر، ۱۳۹۷: ۱۵۷). نکته اساسی در نگارش و تجزیه و تحلیل یافته‌ها در تحلیل روایت جهت دادن تحلیل روایت‌های مطالعه شده برای ارائه گزارش روایتی از ماحصل آن روایت‌ها است. یعنی وصول و حصول به تفسیر و نکته‌ای ظریف و پنهان از بطن روایت‌ها است. بنابراین در نتیجه‌گیری بایستی روایتی زنجیر وار ارائه داد و حتی الامکان پایبند به اصطلاحات و مفاهیم به کار رفته باشیم و چیزی را بر متن گزارش تحمیل نکنیم (خنیفر، ۱۳۹۷: ۱۶۰). جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش همه دانشجویان دانشگاه فرهنگیان البرز بوده است که نمونه‌گیری بر اساس نمونه‌های در دسترس از دانشجویان دانشگاه فرهنگیان البرز انتخاب شدند. استراتژی نمونه‌گیری

1 - Represent

2- Qualitative Research

3 - Lived experiences

4 - Narrative interview

5- Narrative analysis

در این پژوهش بر پایه نمونه‌گیری نظری صورت گرفته است. نمونه‌گیری نظری عبارت است از فرایند گردآوری داده‌ها برای نظریه پردازی که از این طریق تحلیلگر به طور همزمان داده‌هایش را گردآوری و کدگذاری و تحلیل می‌کند و تصمیم می‌گیرد که چه داده‌هایی را در مرحله بعدی گردآوری و آنها را کجا پیدا کند (فیلیک، ۱۳۹۲: ۱۳۸). از آنجا که به لحاظ نظری بی‌نهایت نمونه می‌توان بدین شکل انتخاب نمود بایستی معیاری برای محدود کردن نمونه‌گیری تعریف شود. گلیزر و اشتراوس معیار «اشباع نظری» را در این باره پیشنهاد می‌کنند (به نقل از فیلیک، ۱۳۹۲: ۱۳۹). اشباع نظری مقوله، مبنای داوری درباره زمان توقف نمونه‌گیری از گروه‌های است. نمونه‌گیری و افزودن اطلاعات هنگامی پایان می‌یابد که اشباع نظری یک مقوله یا گروهی از مقوله‌ها حاصل شود. یعنی چیز جدیدی به دست نیاید و ادامه جمع‌آوری اطلاعات به تکرار مقوله‌ها منجر شود. بر این اساس تلاش شد تجربیات زیسته دانشجویان دانشگاه فرهنگیان از کاربرد تلفن همراه جمع‌آوری شود. پس از جمع‌آوری ۴۰ روایت از تجربه زیسته دانشجویان درباره کاربرد گوشی تلفن همراه، اشباع نظری صورت گرفت. یعنی ادامه جمع‌آوری روایتها از تجربیات زیسته دانشجویان از کاربرد گوشی تلفن همراه، مقوله یا مفهوم جدیدی به مقوله‌ها نمی‌افزود و به تکرار مقوله‌ها منجر می‌شد. بدین ترتیب نمونه‌گیری و جمع‌آوری اطلاعات متوقف شد. سن پاسخگویان بین ۱۸ تا ۲۰ سال بوده و از این تعداد ۲۰ دختر و ۲۰ پسر انتخاب شدند. از این تعداد دانشجو، ۲۴ نفر در رشته علوم اجتماعی و ۱۶ نفر رشته تاریخ تحصیل می‌کردند. دانشجویان در این روایت‌ها به بیان خاطرات و تجربیات خود از استفاده از تلفن همراه پرداخته‌اند. پس از جمع‌آوری روایت‌ها به کدگذاری^۱ و مقوله‌بندی^۲ و تعیین مضامین^۳ اقدام شده است (عطاران، ۱۳۹۵؛ فیلیک، ۱۳۹۲). در نهایت گزارشی روایی بر اساس مضامین استخراج شده از این تجربیات ارائه شده است.

۲. جمع‌آوری و تحلیل یافته‌ها

در بخش جمع‌آوری داده‌ها، از نمونه‌های در دسترس خواسته شد که تجربیات زیسته خودشان را در قالب یک یا دو صفحه روایت کنند. دانشجویان در یک مدت زمان مشخصی تجربیات، نگرش‌ها و احساسات خودشان در استفاده از تلفن همراه را در قالب متن‌های نوشتاری بیان نمودند. پس از جمع‌آوری روایت‌ها از نمونه‌های در دسترس و پالایش آنها به کدگذاری روایت‌ها پرداخته شد. کد^۴ به مفاهیم و کلماتی که دانشجویان در روایت‌های خود برای توصیف تلفن همراه به کار برده بودند، اطلاق می‌شد. هر مفهوم و کلمه‌ای که دانشجویان برای توصیف احساسات، تفکرات، نگرش‌ها و گرایش‌هایی که به تلفن همراه داشتند به عنوان کد تلقی شد. کدگذاری روایت‌ها در جدولی که در پایان مقاله پیوست شده است تنظیم شد. پس از کدگذاری به مقوله‌بندی کدها پرداخته شد. در مقوله‌بندی هدف ادغام کدهای هم‌معنی و مترادف است. کلمات، مفاهیم و اصطلاحاتی که همگی تقریباً یک معنی را بازنمایی می‌کردند با یکدیگر ترکیب شده و در یک مقوله ادغام شدند. از میان کدها ده مقوله‌ای که بیشترین کدها را پوشش می‌داد استخراج و انتخاب شدند. این مقوله‌ها عبارت بودند از: مفید، کاربردی، مضر، مخرب، وسیله ارتباطی، دوست و همراه، سرگرم‌کننده، جالب، ضروری، تکنولوژی. کلمات و اصطلاحاتی که در روایت‌های دانشجویان کمتر تکرار شده بودند و

1- coding

2-categorization

3-theme

4-code

با مفاهیم و اصطلاحات دیگر نیز ادغام نمی شدند حذف شدند. ترکیب مفاهیم و کلمات در جدولی با عنوان جدول مقوله بندی دسته بندی و تنظیم شدند.

جدول مقوله بندی

مقولات	کدها
کاربردی	گرفتن عکس و فیلم، دست یابی به اطلاعات، برقراری ارتباط، انجام کارهای اداری، نصب برنامه، ساعت، آموزش دادن و آموزش دیدن، اخبار، اتصال به اینترنت، ذخیره داده ها، نقشه خوانی و جی پی اس و راهنما مسیر، خواندن کتاب، پرداخت قبوض، خرید آنلاین، انجام تحقیق، استفاده های بانکی، اطلاعات هواشناسی
مفید	صرفه جویی در زمان، خدمت رسانی، راحتی، آسایش، ثبت خاطرات، آسودگی و راحتی
سرگرمی	تفریح، لذت، خنده، گوش دادن به موسیقی، بازی، رفع دلتنگی، دیدن عکس و فیلم
دوست و همدم	وابسته، همراه، رفیق، صمیمی، کاهش نگرانی و استرس، همراه شادی ها و غصه ها دوست صمیمی، شریک تنهایی، مونس
مخرب	آسیب، خطرناک، ضعف، اختلال، مشکل، خراب، زیان، ایجاد تنش، جنجال، کارهای غیرقانونی، هک کردن اطلاعات شخصی، جنگ نرم، ناخوشایند، افزایش طلاق در جامعه، مخرب روح و روان
مضر	وقت گیر، خانمان سوز، دوری از خانواده، سرد شدن روابط، گوشه نشینی و انزوا، به هم ریختن نظم جامعه، مانع رشد فکری و ذهنی، تنبلی، فاصله گرفتن از درس و مطالعه، مجازی شدن دوستی ها و ارتباطات، وابستگی، اعتیاد، اضطراب، به خطر افتادن سلامتی، تنهایی، کاهش دید و بادیها حضوری، ضعیف شدن چشم، عصبانیت و بی قراری، افت تحصیلی، کاهش قدرت حافظه
جالب	عجیب، حس شیرین، محبوب، جذاب، هیجان انگیز، دنیای شگفت انگیز، دوست داشتنی، حس خوشحالی و شادی، عاشق مبتلا
ارتباط	اشتراک، تبادل، اتصال، پیام رسانی، دوستی های مجازی، باخبر شدن از حال و احوال دیگران
ضروری	لازم، احتیاج، نیاز، مهم، جزیی از زندگی، واجب
تکنولوژی	کم حجم، کوچک، سبک، قابل حمل، اختراع خوب، هوشمند، پیچیده و سریع، به روز

پس از مقوله بندی کدها به استخراج درون مایه ها و مضامین اصلی روایات پرداخته شد. از میان کدها و مقوله ها تلاش شد مفاهیم و مضامینی ساخته و استخراج شود که بازنمای تصورات و تجربیات دانشجویان اکثریت در استفاده از تلفن همراه باشد. از میان ده مقوله و ترکیب و ادغام آنها با هم، پنج مضمون اصلی استخراج شد که بازنمایی از تصورات و تجربیات اکثریت دانشجو معلمان در استفاده از تلفن همراه است. این پنج مضمون عبارتند از: وسیله ای مفید و کاربردی، ابزاری مخرب و مضر، دوست و همراه سرگرم کننده، تکنولوژی ارتباطی ضروری و احساسات دوگانه.

جدول مضامین اصلی

مضامین	مقوله ها	کدها
مفید و کاربردی	کاربردی	گرفتن عکس و فیلم، دست یابی به اطلاعات، برقراری ارتباط، انجام کارهای اداری، نصب برنامه، ساعت، آموزش دادن و آموزش دیدن، اخبار، اتصال به اینترنت، ذخیره داده ها، نقشه خوانی و جی پی اس و راهنما مسیر، خواندن کتاب، پرداخت قبوض، خرید آنلاین، انجام تحقیق، استفاده های بانکی، اطلاعات هواشناسی
	مفید	صرفه جویی در زمان، خدمت رسانی، راحتی، آسایش، ثبت خاطرات، آسودگی و راحتی، کارآمد
	مخرب	آسیب، خطرناک، ضعف، اختلال، مشکل، خراب، زیان، ایجاد تنش، جنجال، کارهای غیر قانونی، هک کردن اطلاعات شخصی، جنگ نرم، ناخوشایند، افزایش طلاق در جامعه، مخرب روح و روان
مخرب و مضر	مضر	وقت گیر، خانمان سوز، دوری از خانواده، سرد شدن روابط، به هم ریختن نظم جامعه، مانع رشد فکری و ذهنی، تنبلی، فاصله گرفتن از درس و مطالعه، مجازی شدن دوستی ها و ارتباطات، وابستگی، اعتیاد، به خطر افتادن سلامتی، کاهش دید و بادیده ها حضوری، ضعیف شدن چشم، عصبانیت و بی قراری، افت تحصیلی، کاهش قدرت حافظه
احساسات دوگانه	مثبت	مستقل شدن، عجیب، حس شیرین، محبوب، جذاب، هیجان انگیز، دنیای شگفت انگیز، دوست داشتنی، حس خوشحالی و شادی، عاشق مبتلا، رفع دلتنگی
	منفی	اضطراب و استرس، تنش، ناخوشایند، بهم زنده روح و روان، تنهایی و انزوا، تلخ
همراه سرگرم کننده	سرگرمی	تفریح، لذت، خنده، گوش دادن به موسیقی، بازی، رفع دلتنگی، دیدن عکس و فیلم
	همراه	وابسته، همراه، رفیق، صمیمی، کاهش نگرانی و استرس، همراه شادی ها و غصه ها دوست صمیمی، شریک تنهایی، مونس
	تکنولوژی	کم حجم، کوچک، سبک، قابل حمل، اختراع خوب، هوشمند، پیچیده و سریع، بروز
وسيله ارتباطی ضروری	ارتباطی	اشتراک، تبادل، اتصال، پیام رسانی، دوستی های مجازی، باخبر شدن از حال و احوال دیگران
	ضروری	لازم، احتیاج، نیاز، مهم، جزیی از زندگی، واجب

پس از استخراج مضامین و تمهای اصلی روایت های دانشجویان، در ادامه بر اساس این مضامین به تحلیل تجربیات دانشجویان در استفاده از تلفن همراه پرداخته شد.

۲-۱. وسیله کاربردی و مفید

اغلب دانشجو معلمان (بیش از هشتاد درصد) در بیان تجربیاتشان از تلفن همراه بر کاربردی و مفید بودن این ابزار اشاره داشته‌اند. آنها بیان نموده‌اند که از تلفن همراه برای گرفتن عکس و فیلم، دسترسی به اطلاعات، برقراری ارتباط، انجام کارهای اداری، نصب برنامه، ساعت هشدار، آموزش دادن و آموزش دیدن، اطلاع از اخبار، اتصال به اینترنت، ذخیره داده‌ها، نقشه خوانی و جی پی اس و راهنمای مسیر، خواندن کتاب، پرداخت قبوض، خرید آنلاین، انجام تحقیق، استفاده‌های بانکی، اطلاعات هواشناسی، استفاده کرده‌اند. آنان تلفن همراه را وسیله‌ای مفید تلقی نموده‌اند که باعث صرفه جویی در زمان، کاهش آلودگی هوا، خدمت‌رسانی، راحتی، آسایش، ثبت خاطرات و آسودگی افراد می‌شود. همین کاربردی و مفید بودن این وسیله باعث شده است که اکثریت دانشجویان حس خوشایند و تجربه مثبتی از استفاده تلفن همراه داشته باشند. یکی از دانشجویان درباره کارآمدی تلفن همراه اینگونه بیان می‌دارد: «اما گوشی من قابلیت خوب و مفیدی هم مثل برنامه پاورپوینت دارد که می‌توانم در کم‌ترین زمان بدون استفاده از لپ‌تاپ اسلاید‌های خود را تهیه کنم، تمام کارهای اینترنتی خود را با گوشی‌ام انجام می‌دهم. امروزه تلفن‌های همراه قابلیت‌های فراوانی دارند که بسیاری از کارها را برای ما آسان‌تر کرده‌اند. مانند پرداخت‌های اینترنتی که دیگر نیاز نیست به بانک یا خودپرداز مراجعه کنیم و در این حالت هم در زمان ما صرفه جویی می‌شود و هم ترافیک و آلودگی کم‌تری به جود می‌یابد من می‌توانم با تلفن همراهم به عزیزانم زنگ بزنم و صدایشان را بشنوم و یا تماس تصویری برقرار کنم و از نزدیک روی ماهشان را ببینم. اری گوشی من این مزایا را هم دارد لحظات قشنگی را که تاکنون داشته با عکاسی از طریق گوشی ثبت کرده‌ام و آن تصاویر همیشه در گالری گوشی من به یادگار خواهند ماند. خیلی جاها هم می‌توان با یک تماس از یک اتفاق بد جلوگیری کرد».

۲-۲. ابزاری مخرب و مضر

برخی از دانشجویان (حدود پنجاه درصد) نیز در کنار تجربه مثبتی و مزایایی که از تلفن همراه بیان می‌کنند بر جنبه منفی آن نیز توجه نموده‌اند آنها تلفن همراه را وسیله‌ای مخرب و خطرناک برای جامعه و افراد می‌دانند زیرا باعث آسیب به فرد و جامعه، اختلال حواس، مشکلات فردی و اجتماعی، ایجاد تنش میان افراد، کارهای غیر قانونی، هک کردن اطلاعات شخصی، جنگ نرم، دوری از روابط خانوادگی، سرد شدن روابط، افزایش طلاق در جامعه، روابط نامتعارف و غیر شرعی می‌شود. درباره آثار مخرب تلفن همراه بر روابط خانوادگی یکی از دانشجویان بیان می‌کند که: «درست است که تلفن کارهایی مهم و کاربردی رو انجام می‌دهد ولی باعث دوری خانواده‌ها از هم شده است زمانی که در یک خانواده همه سرشون با تلفن گرم باشد و با هم دیگر صحبت نکنند صمیمیتی که در زمان‌های قدیم بین خانواده‌ها بود دیگر وجود ندارد و روابط آنها کم‌رنگ و بی‌جلوه می‌شود زمان‌هایی که افراد خانواده دور هم جمع می‌شدند و با هم بگو بخند می‌کردند و مشکلات خود را در جمع خانواده مطرح کرده، به حل و فصل آنها می‌پرداختند ولی الان جز صدای تلفن درخانه‌ها صدای دیگری نیست. تلفن تحرک و نشاط بچه‌ها را هم کم کرده است و باعث تنبلی بسیار زیادی شده است بچه‌هایی که به جای بازی کردن با دوستانشان فقط در یک نقطه متمرکز هستند و گوشه‌نشین و منزوی تنها با تلفن همراه پدران یا مادرانشان بازی می‌کنند».

دانشجویان همچنین بر مضر بودن این وسیله اشاره داشتند زیرا موجب وقت‌گیر، خانمان سوز افراد، به هم ریختن نظم جامعه، مانع رشد فکری و ذهنی، تنبلی، فاصله گرفتن از درس و مطالعه، مجازی شدن دوستی‌ها و ارتباطات، وابستگی، اعتیاد، به خطر افتادن سلامتی، کاهش دید و بازدیدهای حضوری، ضعیف شدن چشم، عصبانیت و بی

قراری، اُفت تحصیلی، کاهش قدرت حافظه می‌شود. یکی از دانشجویان درباره مضرات تلفن همراه بیان می‌کند: «بعد از مدتی فهمیدم که چقد به تلفن همراه وابسته شدم و خیلی دارم ازش استفاده می‌کنم حتی باعث شده بود دیگه سراغ کتاب و پژوهش نرم و هر چیزی و می‌خوام حاضر و آماده از اینترنت بگیرم و یه جورایی تنبل شده بودم و خیلی از خانوادم دور شده بودم و گوشه‌گیر و منزوی حتی من که عینکی نبودم انقد از صبح تا شب با گوشی بازی می‌کردم که بعد از مدتی چشمم ضعیف شد و عینکی شدم و به خاطر اینکه خیلی بیدار بودم تایم خوابم به هم ریخته بود».

۳-۲. احساسات دو گانه

دانشجویان در روایت‌ها و تجربیاتشان از تلفن همراه به احساسات دو گانه مثبت و منفی اشاره می‌کنند از یک سو احساسات خوشایندی نسبت به این وسیله دارند و آن را با مفاهیمی چون مستقل شدن، عجیب، حس شیرین، محبوب، جذاب، هیجان‌انگیز، دنیای شگفت‌انگیز، دوست داشتنی، حس خوشحالی و شادی، عاشق، مبتلا، رفع دلتنگی بیان می‌کنند و از سوی دیگر احساسات منفی‌شان را با مفاهیمی چون اضطراب و استرس، تنش، ناخوشایند، برهم زنده روح و روان، تنهایی و انزوا توصیف می‌کنند. یکی از دانشجویان درباره این حس دو گانه اینگونه بیان می‌کند: «گاهی تلفن همراه همه وقت مرا می‌گیرد مرا از خانواده ام دور می‌کند گاهی باعث می‌شود که خیلی حالم بد شود عصبانی شوم باعث چشم درد و سردرد می‌شود. گاهی اعتیاد و وابستگی بسیار زیادی به تلفن همراه پیدا می‌کنم و خودم را غرق در فضای مجازی و اینترنت می‌کنم جوری که گاهی حتی نمی‌فهمم زمان چگونه می‌گذرد تنهایی‌های خود را با تلفن پر می‌کنم و حال بدم را با موبایل خوب می‌کنم. با موبایل می‌خندم و گاهی با آن اندوهگین و ناراحت می‌شوم. یکی دیگر از دانشجویان درباره احساسات منفی که از داشتن تلفن همراه دارد را اینگونه بیان می‌کند: «گوشی وسیله آسودگی و راحتی و خوشحالی والبته گاهی هم وسیله تنبلی است گوشی‌ها گاهی مانند دوست ما هستند که می‌توان با آن فیلم دید و موسیقی گوش کرد و سرگرم شد البته گوشی می‌تواند خسته‌کننده باشد و افسردگی بیاورد و آدم را معتاد کند که متأسفانه در این روزهای کرونایی من خیلی به گوشیم معتاد شدم و تنها سرگرمی‌ام شده گوشی و این باعث شده که خانواده‌ام خیلی از من ناراحت شوند و باعث دلزدگی اطرافیان از ما می‌شود».

۴-۲. همراه و همدم و سرگرم کننده

تجربیات اغلب دانشجویان (بیش از هفتاد درصد) نشان می‌دهد که تلفن همراه برای آنان به یک دوست همیشگی و همراه تلخی و شیرینی‌های آنها تبدیل شده است. برخی از آنها در روایت‌هایشان بیان کرده‌اند که به تلفن همراه نوعی وابستگی پیدا کرده‌اند و همراه داشتن این وسیله موجب کاهش استرس و اضطراب آنها می‌شود و آن را همچون دوست صمیمی و مونس تنهایی خود دانسته‌اند. آنها تلفن همراه را با مفاهیمی چون: همدم، رفیق، صمیمی، کاهش نگرانی و استرس، همراه شادی‌ها و غصه‌ها، دوست صمیمی، شریک تنهایی، مونس توصیف کرده‌اند. یکی از دانشجویان اینگونه به توصیف تلفن همراه خود می‌پردازد: «گوشی عزیز من، شریک تمام غصه‌ها و تنهایی‌های من بوده، درشادی‌ها همراهی‌ام کرده، گاهی برای برگرداندن انرژی از دست رفته‌ام موسیقی را برایم پخش کرده، حتی من که اهل مطالعه نیستم با گوشی شروع به خواندن رمان‌ها و کتاب‌های صوتی کردم. مخصوصاً این روزها که در فضای قرنطینه هستیم، بدون گوشی آموزش مجازی و ادامه یادگیری‌ها از سمت دانشگاه‌مان ممکن نبود. در روزهایی که از عزیزانمان بی‌خبر هستیم و دل‌مان برای صدایشان تنگ می‌شود با ایجاد یک تماس تلفنی یا تصویری یا تماشای

عکس هایشان به ما در رفع دلتنگی کمک بزرگی کرده است و ما را از این دلتنگی و تنهایی و کلافگی راحت کرده است». از سوی دیگر برخی از دانشجویان علاوه بر مونس تنهایی و همدم همیشگی به سرگرم‌کنندگی این وسیله اذعان می‌دارند و بیان داشته‌اند که تلفن همراه را وسیله‌ای برای سرگرمی و گذراندن اوقات فراغت خود می‌دانند. آنان تلفن همراه را وسیله‌ای برای تفریح، لذت، خنده، گوش دادن به موسیقی، بازی، رفع دلتنگی، دیدن عکس و فیلم و عضویت در شبکه‌های مجازی و چت کردن با دوستان و آشنایان دانسته‌اند. یکی از دانشجویان درباره این تجربیات بیان می‌دارد: «گوشی، همدم تنهایی‌های آدم و دلتنگی هم هست، می‌توانیم بازی کنیم و به کمک آن سرگرم شویم و احساس پوچی نکنیم، آهنگ گوش کنیم و از آن لذت ببریم یا به هر جا که می‌خواهیم در تخیلاتمان برویم و با ذهنمان به دوردست‌ها سفر کنیم».

۵-۲. تکنولوژی ارتباطی ضروری

دانشجویان در روایت هایشان بیان داشته‌اند که تلفن همراه جزئی از زندگی آنها شده و به دلیل کوچکی و سبکی و کم حجم بودن همیشه همراه آنهاست. داشتن این وسیله هوشمند را ضروری، واجب، احتیاج و لازم دانسته‌اند. یکی از دانشجویان در مورد تلفن همراه بیان می‌دارد: «در این دورانی که داریم زندگی می‌کنیم نداشتن تلفن همراه یک کمبود به حساب می‌آید و نیاز هست که از آن استفاده بشه». همچنین تلفن همراه را بهترین اختراع بشر می‌دانند. آنها از طریق این وسیله کوچک و قابل حمل و هوشمند می‌توانند به سرعت به انتقال اطلاعات، به اشتراک گذاشتن علاقه‌مندیها، تبادل اطلاعات و رد و بدل کردن پیامها بپردازند. یا از طریق این وسیله ارتباطی می‌توانند از حال دیگران باخبر باشند و با دوستان و خانواده خود ارتباط تصویری صوتی و حتی نوشتاری برقرار کنند. از طریق این وسیله ارتباطی می‌توانند در شبکه‌های اجتماعی عضو شوند در آنجا دوستان جدیدی پیدا کنند و به گفتگو با آنان بپردازند. یکی از دانشجویان درباره این تکنولوژی ارتباطی ضروری بیان می‌کند که «من قبل از داشتن این گوشی باید برای چک کردن خبرها کامپیوتر را روشن می‌کردم و کلی طول می‌کشید تا به اینترنت وصل شوم و بتوانم خبری بخوانم و یا تحقیقی انجام دهم. ولی این تلفن کارهای من را راحت کرده است. جست و جو در آن بسیار راحت‌تر است. زمان زیادی نمی‌خواهد تا به اینترنت وصل شود. جای زیادی نمی‌گیرد و سبک و قابل حمل است. می‌شود ساعت آن را تنظیم کرد برای این که بتوان صبح‌ها بیدار شد. می‌توان در آن برنامه‌های گوناگون نصب کرد و کارهایی را که آدم با کامپیوتر و لپتاپ انجام می‌دهد با آن هم انجام دهد و خیلی کارهای دیگر. قبل از گوشی دار شدنم بیشتر دوستانم را می‌دیدم و حضوراً از صحبت با آنها بهره‌مند می‌شدم ولی اکنون که این وسیله وجود دارد هر چند وقت یک بار فقط برای هم از طریق برنامه‌های پیام‌رسان پیام و استیکر و ایموجی می‌فرستیم و دوستی‌های واقعی مان دوستی‌هایی مجازی شده است و دیدارهای حضوری انگار راحتی دیدارها و گفتگوهای مجازی را ندارند. در فضای مجازی انسان راحت‌تر حرف می‌زند خیلی‌ها در فضای مجازی از کلمات محبت‌آمیز بیشتری استفاده می‌کنند تا در فضای واقعی. در فضای مجازی ایموجی، گل و قلب و... وجود دارد و اگر برای کسی قلب و... بفرستیم یعنی که او را دوست داریم و بار احساسی‌ای همراه پیام مان می‌کنیم. ولی در گفتگوهای واقعی آدم‌ها چنین امکاناتی نیست. انسان‌ها برای گفتگوهای واقعی شان شاید گاهی نیازمند همین ایموجی گذاشتن باشند».

روایت‌های زیسته دانشجویان دانشگاه فرهنگیان نشان می‌دهد که اغلب دانشجویان این دانشگاه (بیش از هشتاد درصد) تلفن همراه را وسیله‌ای مفید و کارآمد در زندگی روزمره‌شان توصیف کرده‌اند. آنها تلفن همراه را یک ابزار ارتباطی ضروری و حیاتی در زندگی می‌دانند که زندگی اجتماعی و ارتباطی بدون آن بسیار دشوار است. اغلب

دانشجویان (بیش از هفتاد درصد) تلفن همراه را وسیله ای سرگرم کننده و همراه و همدم همیشگی خود دانسته‌اند بطوری که نوعی احساس وابستگی و حتی دلبستگی به این وسیله دارند. حتی برخی از آنها بیان داشته‌اند که نوعی اعتیاد به این وسیله پیدا کرده‌اند. برخی از دانشجویان (حدود پنجاه تا شصت درصد) نیز احساسات دو گانه‌ای به این وسیله داشته‌اند احساساتی چون حس امنیت و اضطراب، حس شادی و افسردگی، حس خوشایند و ناخوشایند، حس تنش و آرامش، حس خوشحالی و تنهایی احساساتی هستند که دانشجویان از این وسیله بیان داشته‌اند. با وجود آنکه اغلب (بیش از هشتاد درصد) دانشجویان بر کاربردی بودن مفید بودن و حیاتی بودن تلفن همراه اشاره داشته‌اند، برخی از دانشجویان نیز (در حدود چهل تا پنجاه درصد) بر مضر و مخرب بودن این وسیله نیز اذعان نموده‌اند. این دانشجویان به مسائل فردی و اجتماعی که تلفن همراه ممکن است داشته باشد، اشاره داشته و بیان نموده‌اند که این وسیله می‌تواند موجب اختلال حواس، مشکلات فردی و اجتماعی، ایجاد تنش میان افراد، کارهای غیر قانونی، هک کردن اطلاعات شخصی، جنگ نرم، دوری از روابط گرم خانوادگی، سرد شدن روابط، افزایش طلاق در جامعه، روابط نامتعارف و غیر شرعی شود. بیان این تجربیات از کاربرد تلفن همراه ضرورت «آموزش سواد رسانه ای» به دانشجویان دانشگاه را نشان می‌دهد.

۳. نتیجه گیری

این مقاله به تجارب زیسته دانشجویان دانشگاه فرهنگیان البرز پرداخته است. با توجه به انفجار اطلاعات و ارتباطات در دنیای کنونی استفاده از رسانه‌های جمعی به سرعت در حال افزایش است. یکی از وسایل ارتباط جمعی که به زندگی روزمره مردم وارد شده است تلفن همراه است. دانشجویان دانشگاه فرهنگیان نیز همچون سایر گروه‌ها یکی از مصرف‌کنندگان تلفن همراه هستند. کمتر دانشجو معلمی است که از تلفن همراه استفاده نکند. استفاده از این ابزار تأثیرات تربیتی و آموزشی عمیقی بر معلمان آینده کشور دارد. بنابراین مطالعه و بررسی تجارب زیسته دانشجو معلمان از این ابزار اطلاعاتی و ارتباطی ضروری و اجتناب ناپذیر می‌نماید. بررسی روایتهای دانشجویان دانشگاه فرهنگیان از تلفن همراه نشان می‌دهد که آنان همانطور که به کارایی و کاربردهای مفید این تکنولوژی آشنایی دارند به مضرات و مخاطراتی که این ابزار ارتباطی برای آنها می‌تواند به همراه داشته باشد واقف و آگاه هستند. با این وجود لزوم افزایش «سواد رسانه ای» دانشجو معلمان برای کاهش مخاطرات و مضرات این تکنولوژی جدید امری ضروری و بدیهی است که بایستی مورد توجه متصدیان و مدیران آموزشی تربیتی و فرهنگی دانشگاه قرار گیرد. حضور تلفن‌های همراه در زندگی روزانه دانشجو معلمان و تأثیرات تربیتی و آموزشی این تکنولوژی جدید بر نگرش‌ها و گرایش‌های دانشجویان لزوم طراحی واحد درسی با عنوان سواد رسانه‌ای و گنجانیدن این درس در برنامه درسی همه رشته‌های تحصیلی دانشگاه فرهنگیان امری ضروری و اجتناب ناپذیر است.

همان‌طور که از روایت‌های دانشجویان نشان می‌دهد تلفن همراه ابزاری حیاتی و ضروری برای دانشجویان به حساب می‌آید به طوری که در تجربیات خود بیان داشته‌اند که داشتن این تکنولوژی امری واجب و لازم است. برخی از آنها حتی به وابستگی و احساسات مثبتی که به این وسیله داشته‌اند اشاره کرده‌اند. آنها از تلفن همراه با عنوان یک دوست صمیمی، همراه همیشگی و همدم و مونس خود یاد کرده‌اند که برای رفع دلتنگی و تنهایی به آن پناه می‌برند و یک وسیله سرگرم کننده برای آنها به شمار می‌آید. آنها با داشتن تلفن همراه احساس مستقل بودن و شادی و خوشحالی می‌کنند و داشتن این ابزار موجب کاهش استرس و نگرانی آنها می‌شود. البته تجربیات دانشجویان نشان می‌دهد که تلفن همراه همان‌طور که می‌تواند خوشایند و دلپذیر باشد همچون چاقویی دو لبه است

که می‌تواند برنده و خطرناک باشد. هک شدن اطلاعات شخصی، ارتباطات نامتعارف، اختلالات روحی و روانی، اضطراب و استرس، کاهش ارتباطات خانوادگی و صمیمیت میان افراد، اعتیاد به استفاده بیش از حد از این ابزار، می‌تواند موجب احساسات منفی نسبت به تلفن همراه در میان دانشجویان باشد.

یافته‌های این پژوهش، نتایج تحقیقات جوادی یگانه و دیگران (۱۳۹۱) در خصوص کارکردهای تلفن همراه همچون احساس امنیت، سرگرمی، خودابرازی و احساس هویت را تایید می‌کند. همچنین یافته‌های تحقیقات شهبازی و دیگران (۱۳۹۱) و محمدی سیف و عارف (۱۳۹۴) درباره تأثیرات منفی و مخرب کاربرد تلفن همراه همچون انزوای اجتماعی، آثار مخرب روحی روانی و عوارض جسمانی را تایید می‌کند. با این وجود یافته‌های این پژوهش می‌تواند تکمیل‌کننده تحقیقاتی باشد که تنها به آثار مخرب و زیانبار تلفن همراه اشاره داشته‌اند و کارآمدی و مفید بودن این ابزار ارتباطی را نادیده گرفته‌اند. همچنین یافته‌های این پژوهش ادعای کمری (۱۳۹۸) و محمد اسماعیل و جولاهی ساروی (۱۳۹۳) مبنی بر بحران هویت در میان کاربران تلفن همراه و استفاده متوسط از تلفن همراه به منظور امانت گرفتن کتاب و جست و جوی منابع کتابخانه‌ای را تایید نمی‌کند.

منابع

- بازرگان، عباس (۱۳۹۵). مقدمه‌ای بر روشهای تحقیق کیفی و آمیخته، تهران: انتشارات دیدار.
- بودریار، جان (۱۳۹۸). وانموده‌ها و وانمود، ترجمه پیروز ایزدی، تهران: نشر ثالث.
- پالمر، جوی آ (۱۳۹۱). پنجاه اندیشمند نوین علوم تربیتی، ترجمه جمعی از مترجمان، تهران: سمت.
- جوادی یگانه، محمد رضا (۱۳۹۱). «تلفن همراه و کارکردهای آن برای کاربران ایرانی»، به همراه مسعود کوثری و طاهره خیرخواه، فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره ۱، شماره ۲، صص ۲۳-۵۴.
- خنیفر، حسین (۱۳۹۷). اصول و مبانی روشهای پژوهش کیفی، به همراه ناهید مسلمی، تهران: انتشارات نگاه دانش.
- شهبازی، حسن (۱۳۹۲). «ارزیابی تلفن همراه بر عملکرد اجتماعی-آموزشی دانشجویان شهر یزد»، به همراه محمد حسین باقیانی، اعظم محمد لو، زهرا مطلق، داریوش مسعودی بروجنی، مجله جهانی رسانه، شماره ۱۶، صص ۷۵-۹۵.
- شورای انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). مبانی نظری سند تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- عاملی، سعید رضا (۱۳۸۲). «دو جهانی شدن‌ها و جامعه جهانی اضطراب»، مجله نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۱، صص ۱۴۳-۱۷۴.
- عطاران، محمد (۱۳۹۵). پژوهش‌روایی: اصول و مبانی، تهران: انتشارات دانشگاه فرهنگیان.
- فاضلی، نعمت‌الله (۱۳۹۳). تجربه تجدد، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- فیلیک، اووه (۱۳۹۲). درآمدی بر تحقیق کیفی، ترجمه هادی جلیلی، تهران: انتشارات نی.
- کاردان، علی محمد (۱۳۹۲). سیر آرا تربیتی در غرب، تهران: سمت.
- کمری، الهام (۱۳۹۸). «تأثیر تلفن همراه بر بحران هویت جوانان»، مجله قانون یار، سال سوم، شماره ۹، صص ۳۰۱-۳۲۶.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷). جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- محمد اسماعیل، صدیقه و لاله جولاهی ساروی (۱۳۹۳). «کاربرد تلفن همراه در خدمات اطلاع‌رسانی به دانشجویان پزشکی»، مجله مدیریت بهداشت و درمان، شماره ۱، دوره ۵، صص ۷-۱۹.
- محمدی سیف، معصومه و محمد عارف (۱۳۹۴). «تلفن همراه؛ تهدیدها و تبعات زیستی آن در میان جوانان»، مجله اسلام و مطالعات اجتماعی، شماره ۹، صص ۱۵۵-۱۹۴.

مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی